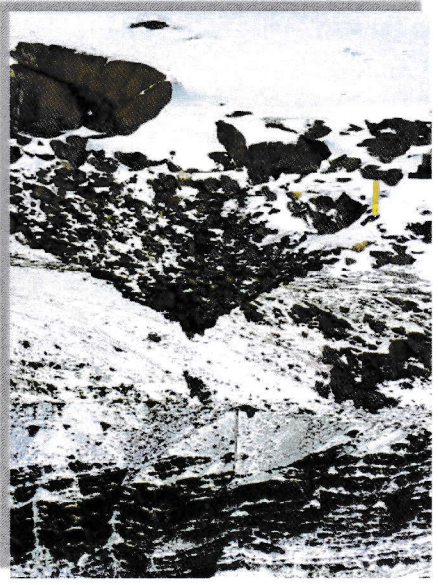
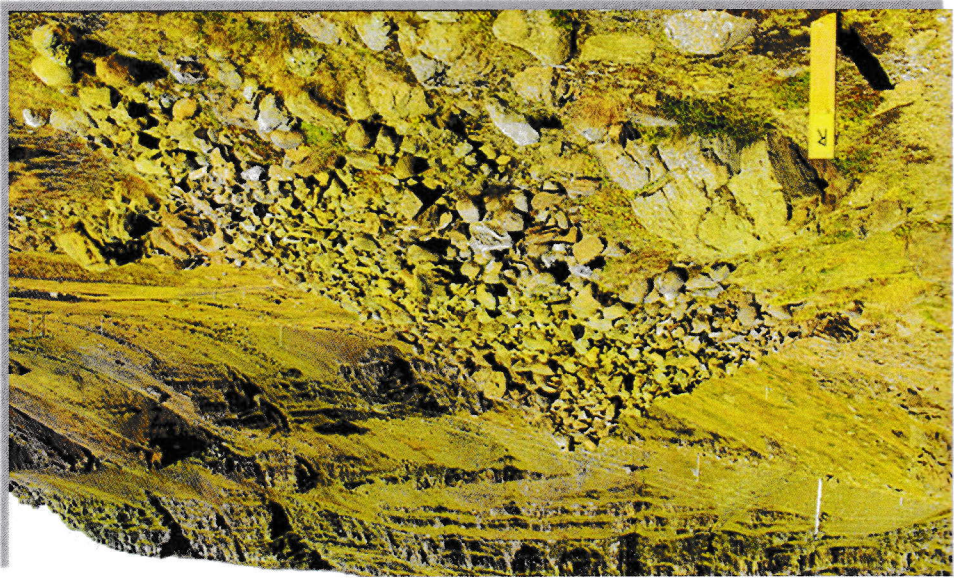

UM FRÍDLÝSTAR MENNINGARMINJAR, SÉÐ FRÁ DJÁKNADYS

Að flyta sér að fara af baki
og fleygja steini
yfir djákna aldurhnignin
er það gæfa á ferdastignin.

Svona hefst ljóð um Djáknadysina í Hamarfríði en ljóðið er að finna í bókinni Þjóðhættir og þjóðtrú eftir Þórð Tomasson. Sagan segir að á þessum stað hafi djákninn á Hamri og presturinn á Hálasi barist vegna ósættis. Þeir hafi báðir verið vegnir og dysaðir á staðnum. Sú kvöð hvílir á þeim vegfarendum sem fram hja fara að þeir þurfi að kasta steinvölu í dysina, einu sinni fyrir hvorn, hund og hest, ef með voru, til að eiga góða vegferð. Dysin er í dag strýtumyndadur grjóthaugur um 2-5m há en nokkrar útgáfur virðast vera í gangi varðandi sögu dysarinnar. Það var svo árið 1964 að Kristján Eldjárn fríðlysti dysina en á þeim tíma voru ekki komín lög til verndar minja eins og eru í dag heldur var fríðlysing sú leið sem farin var til að vernda ákveðnar minjar sem þötu varðveisluverðar. Dysin nýtur þar með æðstu verndar minjaverðunarslunar en þann dag í dag og í ár fékk Minjastofnun Íslands styrk til að afmarka dysina og setja upp fræðsluskilti en það er hlutverk stofnunarinnar að merkja fríðlystar fornleifar en viðhald þeirra er á ábyrgð ríkisins.

Djúpavogshreppur er ríkur af fjölbreyttum menningarminum. Innan svæðisins er að finna bæði fríðlyst hús og fríðlystar fornleifar en misskilningur verður gjarnan á því hver munurinn er á fríðlystu og svo aldursfríðum minjum. Í stuttu máli á aldursfríðun við um þegar fornleifar, hús og mannvirki hafa náð hundrað ára aldri en þá njóta þau fríðunar sökum aldurs. Fríðlysing er svo æðsta verndunarstigið sem minjavarslan hefur til verndar menningarminum og er fríðlysing þinglyst sem kvöð á ákveðna fasteign. Í dag getur ráðherra einnig fríðlyst fornleifar, hús og mannvirki að fenginni tillögu Minjastofnunar Íslands, en tillaga þess efnis getur komið frá ráðherra, Minjastofnun Íslands, sveitarstjórnunum, hópi fólks eða einstaklingum. Til gamans má geta að í Djúpavogshreppi er töluverður fjöldi af fríðlystum minjastöðum. Það eru tíu fríðlystar fornleifar á sjo jörðum. Þetta eru búðartóftir báðum megin við Búðará í Gautavík, Djáknadys á Hálasi, Völuleiði og nausttöft á Flugustöðum, grjótrúst upp á Goðatindi hjá Höf, skálatöft á Múla, Papatöftir í Papey og tjaldsvæði Pangbrands, tungaröðbrott og töftarupphækkun á Þvotta. Í sveitarfélaginu eru svo sex fríðlystar byggingar: Berufjarðarkirkja, gamla Djúpavogskirkjan, Faktorskus, Hofskirkja, Langabúð og Papeyarkirkja.

Djáknadys er lífandi minjastaður að því leyti að fólk hefur tekið þátt í að móta staðinn í gegnum tíðina. Lagðir hafa verið þrír vegir um þetta svæði en allar veglínurnar hafa legið framhjá dysinni. Staðurinn og saga hans lifir því enn í dag og á dysin því möguleika á að gleða komandi kynslóðir en það er einmitt einn tilgangur minjaverðslunnar – að skila menningararfi þjóðarinnar óspilltum til komandi kynslóða.

Purður Elísa Harðardóttir, minjavörður Austurlands